

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ, РИТОРИКА, КУЛЬТУРА
МОВЛЕННЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Ступінь бакалавра

Спеціальність 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма Логопедія. Спеціальна психологія

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Серeda Ірина Валеріївна, доцент кафедри спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТ: Тихонова Тетяна Валентинівна, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти МОШПО, доктор педагогічних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року № 12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2024 року № 11

Голова навчально-методичної комісії (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація

Інтегрований курс «Педагогічна деонтологія, риторика, культура мовлення корекційного педагога» є нормативною навчальною дисципліною педагогічного циклу, спрямованою на комплексне формування морально-етичної, комунікативно-педагогічної, міжособистісної взаємодії, функціонально-поведінкової компетенцій майбутнього спеціального педагога. Курс виступає важливою складовою підготовки бакалаврів спеціальності 016 Спеціальна освіта відповідно до освітньої програми: Логопедія. Спеціальна психологія. Його мета полягає у формуванні у майбутніх педагогів моральних цінностей педагогічної професії як основи професійно-педагогічної культури; розширенні знань про спілкування, його форми, види і структуру, про порушення, труднощі і бар'єри міжособистісного спілкування; засвоєнні шляхів формування ораторської культури педагога. Програма курсу передбачає розкриття соціальної та виховної значущості дотримання норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій; аналіз різних способів попередження порушень та подолання бар'єрів міжособистісного спілкування; опанування основних аспектів культури мовленнєвого спілкування; формування практичних умінь та навичок підготовки та здійснення публічного виступу. Передумовами для вивчення дисципліни є знання загальних основ педагогіки та психології, володіння базовими комунікативними вміннями і навичками.

Ключові слова

Культура мовлення корекційного педагога, морально-етичні цінності педагога, норми професійно-педагогічної поведінки, ораторська майстерність, педагогічна деонтологія, риторика.

Summary

The integrated course "Pedagogical deontology, rhetoric, speech culture of a correctional teacher" is a normative educational discipline of the pedagogical cycle aimed at complex formation of moral-ethical, communicative-pedagogical, interpersonal interaction, functional-behavioral competencies of the future special teacher. The course is an important component of the preparation of bachelors specialty 016 Special education in accordance with the educational program: Speech Therapy. Special psychology. Its purpose is to form in future teachers the moral values of the teaching profession as the basis of professional and pedagogical culture; expanding knowledge about communication, its forms, types and structure, about violations, difficulties and barriers of interpersonal communication; mastering the ways of forming the oratorical culture of the teacher. The course program provides for the disclosure of the social and educational significance of compliance with the norms of pedagogical ethics in professional activities; acquaintance with the principles, norms and rules of professional and pedagogical behavior; disclosure of features of ethical behavior of the teacher at the decision of difficult pedagogical situations; analysis of different ways to prevent violations and overcome barriers to interpersonal communication; mastering the main aspects of the culture of speech communication; formation of practical skills and abilities to prepare and make a public speech. Prerequisites for studying the discipline are knowledge of the general principles of pedagogy and psychology, possession of basic communication skills.

Key words

Speech culture of a correctional teacher, moral and ethical values of a teacher, norms of professional and pedagogical behavior, oratory skills, pedagogical deontology, rhetoric.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія, риторика, культура мовлення корекційного педагога» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 016 Спеціальна освіта за освітньо-професійною програмою Логопедія. Спеціальна психологія.

Предметом вивчення дисципліни є: процес формування у майбутніх педагогів моральних цінностей педагогічної професії як основи професійно-педагогічної культури.

Міждисциплінарні зв'язки: зміст дисципліни пов'язаний з базовими питаннями навчальних курсів «Педагогіка (спеціальна, порівняльна)» і «Психологія» (спеціальна), а також ґрунтується на знаннях основ педагогічної етики, української мови, риторики.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета: формування у майбутніх педагогів моральних цінностей педагогічної професії як основи професійно-педагогічної культури; розширення знань про спілкування, його форми, види і структуру, про порушення, труднощі і бар'єри міжособистісного спілкування; засвоєння шляхів формування ораторської культури педагога.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- розкрити соціальну та виховну значущість дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності;
- ознайомити майбутніх педагогів з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки;
- розкрити особливості етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій;
- сформувати знання про сутність спілкування як феноменального явища суспільного розвитку, його структуру, функції, типи;
- проаналізувати різні способи попередження порушень спілкування, подолання бар'єрів і труднощів міжособистісного спілкування;
- опанувати основні аспекти психології та культури мовного спілкування;
- сформувати практичні вміння та навички підготовки та здійснення публічного виступу.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

ПРН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

ПРН 18. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

II. Фахові:

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність педагогічної деонтології.

Тема 2. Поведінка педагога відповідно до норм педагогічної етики.

Тема 3. Педагогічний такт як стратегія поведінки у спілкуванні.

Тема 4. Основні характеристики спілкування.

Тема 5. Спілкування як обмін інформацією і взаємодія.

Тема 6. Культура мовлення вчителя та її ознаки. Техніка мовлення.

Тема 7-8. Теорія риторики. Техніка промови і культура оратора.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бралатан В. П. Професійна етика [Текст]: навч. посіб. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко.- Київ: Центр учбової літератури, 2011. - 312 с.

2. Компетентнісно зорієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти : монографія / Н. В. Савінова, І. В. Середа, В.А. Кисличенко та ін. Миколаїв. – Миколаїв : видавець Румянцева Г. В., 2022. – 188 с.

3. Ораторське мистецтво: [підручник] / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін. ; за ред. М. П. Требіна, Г. П. Клімової. – Х.: Право, 2013. – 208 с.

4. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика: монографія / [О. А. Кучерук, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіна, С. О. Караман та ін.]; за ред. О. А. Кучерук. – Київ: КНТ, 2016. – 258 с.

5. Середа І.В. Корекційно-вихована діяльність педагога у сучасних закладах освіти: монографія / Н.В.Савінова, І.В.Середа, Н.В.Стельмах. – Миколаїв: Іліон, 2019. – 190 с.

6. Середа І.В. Педагогічна деонтологія, риторика та культура мовлення: навчально-методичний посібник / І.В.Середа. – Миколаїв: Іліон, 2020. – 184 с.

7. Середа І. В. Самовиховання і саморегуляція особистості: основи само-ефективності: Методичні рекомендації. Миколаїв: Іліон, 2021. 162 с.

8. Середа І.В. Шляхи формування деонтологічної культури майбутнього спеціального педагога. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 47, том 4, 2022 с.198-203. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-33>

9. Sereda I., Karskanova S. Influence of psychological and pedagogical features of students on their activity in self-education // Pedagogika-Pedagogy, Volume 93, Number 8, 2021, 1065-1087. (Болгарія, «Аз-буки») <https://doi.org/10.53656/ped2021-8.04> (Наукометрична база Web of Science)

10. Sereda I. V. (2022). Blended learning implementation during training the teachers of special education in the conditions of quarantine. *Information Technologies and Learning Tools*, 88(2), 239–254. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4532> (Наукометрична база Web of Science)

11. Стахів М.О. Український комунікативний етикет : навч.- метод. посіб. / М.О. Стахів. – К. : Знання, 2008. – 245 с.

12. Тофтул М.Г. Етика: підручник для вузів. -2-ге вид., випр., допов. - К.: Академія, 2011. - 437 с.

13. Хоружа Л.Л. Етичний розвиток педагога [Текст] : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / Л. Л. Хоружа ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України. - Київ : Академвидав, 2012. - 208 с.

Допоміжна

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - С. 249-293.

2. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика: Навч. посібник. - Львів: Світ, 2001.- 119 С. 133-136.

3. Бєлих О. М. Проблеми на рівні невербальних комунікацій / О. М. Бєлих // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – №7. – 2010. – С. 305-309.

4. Блощинська В.А. Етика. Практикум: навч. посіб./ В.А.Блощинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
5. Бобир О. Етикет учителя: навч.-метод. посіб./ О.Бобир. – К.: Ленвіт, 2004. – 192 с.
6. Васильєва М.П. Основи педагогічної деонтології: навч. посіб./ М.П.Васильєва. – Харків: Нове слово, 2003. – 200 с.
7. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. / Г.П.Васянович. – Львів: Норма, 2005. – С.344.
8. Етика: Навч. посібник / В.О. Лозова, М.І. Панов, А.О. Стасевська та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224с.
9. Львів М. Р. Риторика. Культура мови: навчальний посібник для педагогічних спеціальностей вузів / М. Р. Львів. – М. : Академія, 2002. – 272 с.
10. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К.: Вища шк., 2006. – 311 с.
11. Введенська Л. О. Людське слово могутнє.../ Л. О. Введенська, Л. Г. Павлова // Педагогічна майстерність : [хрестоматія: навч. посіб.] / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : 217 СПД Богданова А. М., 2008. – С. 95-96.
12. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі : монографія / Н. Б. Голуб. – Черкаси: Брама-Україна, 2008. – 400 с.
13. Грінькова В. Аксиологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. – 2002. - № 2. – С.2-6.
14. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення. – Харків: „ОВС”, 2002. – 245с
15. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчального процесу: Спец. випуск // Рідна школа. – 2000. - № 8. – С.12-14.
16. Ковальова І.О. Імідж сучасного спеціаліста. – Харків: ХНУ, 2001. - 310 с.
17. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя. // Шлях освіти. – 2001. - № 1. – С. 31-34
18. Кубрак О. В. Манера поведінки, пози, жести – невербальна мова / О. В. Кубрак // Етика ділового та повсякденного спілкування: навч. посібник. – Суми : ВТД Університетська книга, 2005. – 234 с.
19. Лозовой В.О. Етика: навч. посіб. /В.О.Лозовой, М.І.Панов, О.А.Стасевська та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 224 с.
20. Мамчур Лідія. Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника / Лідія Мамчур // Проблеми підготовки сучасного вчителя 2013. – № 8 (Ч. 2). – С.182-186.
21. Махній М. М. Невербаліка і культура / М. М. Махній. – К. : Влох. ua, 2009. – 327 с.
22. Мацько Л. Стратегія мовної освіти в Україні / Л. Мацько // Педагогічна газета, 2004. – № 5 (118). – С. 3.
23. Мільто Л.О. Методика розв'язання педагогічних задач: навч. посіб., 2-е вид., переробл. і доп. – Харків: Ранок-НТ, 2004. – 152 с.
24. Нечепоренко Л.С. Онтопедагогічна та інвайронментальна педагогіка. – Харків: ХНУ, 2001. - 238 с.
25. Олійних Г. А. Виразне читання. Основи теорії : посібник для вчителів / І. Л. Олійник. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2007. – 224 с.
26. Пасинок В.Г. Теоретичні основи мовленнєвої підготовки вчителя. – Харків: Основа, 2001. – 270 с.
27. Професійна етика вчителя: час і вимоги / За заг.ред. Б.М.Жебровського. – К., 2000.
28. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів : СПОЛОМ, 2001. – 223 с.
29. Сагач Г. М. Риторика / Г. М.Сагач. – К. : Ін Юре, 2000. – 567 с.
30. Сербенська О. Культура усного мовлення : практикум : навч. посіб. / О. Сербенська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
31. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346с.

32. Сучасний тлумачний словник української мови (за ред. В. В. Дубічинського). – Харків : Школа, 2006. – 832 с.
33. Тимошенко Н.Л. Корпоративна культура. Діловий етикет: Навч. посібник. - К.: Знання, 2006. - 391 с. - (Вища освіта XXI століття)
34. Уварова А.М. Формування риторичної майстерності майбутнього вчителя: Навчально-методичний посібник для педагогічних університетів. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2007. – 132 с.
35. Уварова А. М. Формування риторичної культури майбутнього вчителя / А. М. Уварова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2009. – № 1. – С.259-265.
36. Фоміна І. Л. Роль образності мовлення під час навчання / І. Л. Фоміна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 11 (том 1). – С. 72-74. – Серія: Філологія.
37. Хоружа Л.Л. Гуманний учитель: утопія чи реальність? // Директор школи: Науковометодичний журнал. – 2002. - №2. – С.42-48.
38. Хоружа Л.Л. Гуманізація як системо утворюючий компонент реформування сучасної освіти і виховання // Освіта на Луганщині. – 2002. - № 2(17). – С.59-66.
39. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія / Л.Л.Хоружа. – К.: Преса України, 2003. – 319 с.
40. Хоружа Л.Л. Морально-етичні принципи та норми наукової діяльності / Л.Л.Хоружа // Вища школа, 2015. - № 6. - С.9-19.
41. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія: навч. – метод. посіб. /Л.Л.Хоружа. – К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2008. – 96 с.
42. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 224.
43. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.
44. Чепелева Н. Технології читання / Н. Чепелева. – К. : Главник, 2004. – 96 с.
45. Якубовська О.М., Гапійчук І.М. Основи дидактичної взаємодії: Навч.-метод. посібник до спецкурсу. – Вінниця: Велес, 2001. – 108 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: індивідуальне і фронтальне опитування; самостійні роботи; тестування; контрольні роботи; перевірка індивідуальних дослідницьких завдань.